

فصلنامه تحقیقات فرهنگی، دوره دوم، شماره ۱، بهار ۱۳۸۸، صص ۷۵-۴۷

بررسی میزان همخوانی زبان پیام کوتاه با زبان فارسی معیار

بهمن زندی^۱

دانشیار گروه زبان شناسی دانشگاه پیام نور

فاطمه ربانی

دانشجوی کارشناسی ارشد زبان شناسی دانشگاه پیام نور

چکیده

امروزه تلفن همراه، به عنوان مدرن‌ترین ابزار ارتباطی شخصی، با امکانات وسیع، آسان و ارزان، کاربرد ویژه‌ای دارد. از جمله کاربردهای خاص این وسیله ارتباطی، اس‌ام‌اس (ارسال پیام کوتاه) است که با مقاصد متفاوت در مواقع گوناگون از آن استفاده می‌شود. در این مقاله سعی شده است تا پیام‌های کوتاه از منظر زبان‌شناسی بررسی شود و به روش تحلیل محتوا، میزان همخوانی دستوری و معنایی پیام‌های کوتاه با زبان فارسی معیار و همچنین نوع مضامین (جملات قصار، عاشقانه، پیام تسلیت و تبریک، طنز و جوک) و نوع نگارش آنها (فارسی، انگلیسی و فینگلیش) بررسی شود. جامعه آماری این پژوهش، پیام‌های کوتاه دریافت شده در شش ماه اول سال ۱۳۸۷ است که تعداد ۱۷۹۵ پیام کوتاه نمونه آماری را تشکیل داده و تحلیل شده است. مقایسه پیامک‌های فارسی و پیامک‌های استفاده شده در جوامع دیگر و به ویژه در کشورهای انگلیسی زبان، نشان دهنده این است که هنوز در زبان فارسی، گونه خاصی با نام گونه پیام کوتاه شکل نگرفته است. میانگین ۷/۸ جمله در هر پیامک (۱۷۹۵ پیامک مطالعه شده ۱۴۰۲۸ جمله را شامل بودند) و میانگین ۲۶/۵ واژه در هر پیامک (۱۷۹۵ پیامک مطالعه شده ۴۷۴۶۶ واژه را شامل بودند) میانگین‌های مناسبی برای دلالت بر اصطلاح «پیامک» نیست. نتیجه دیگر اینکه در حال حاضر، تمایل عمومی بر نگارش اکثریت پیامک‌ها به خط فارسی است. ولی همچنان پیامک‌های زیادی نیز به خط «فینگلیش» ارسال می‌شود.

کلیدواژه‌ها: پیام کوتاه (اس‌ام‌اس)، تلفن همراه، زبان معیار، همخوانی دستوری، همخوانی معنایی.

مقدمه و طرح مسئله

تلفن همراه پدیده فناورانه‌ای چندرسانه‌ای و چندصنعتی است که بازتولید تجربه‌های فردگرایانه دوران ماست. سؤال از تعامل فرد، فردیت، فرهنگ و تلفن همراه به طور حتم «سؤال چندرشته‌ای» (سوفولیس، ۲۰۰۲: ۸۴) است که پاسخ آن نیز مستلزم رویکرد و بررسی «چندرشته‌ای» است (عاملی، ۱۳۸۷: ۳). بدین لحاظ، در این مقاله سعی شده است که به این پدیده از منظر دانش زبان‌شناسی و زبان‌شناسی اجتماعی نگریسته شود.

زبان یکی از ضرورت‌های زندگی اجتماعی است و به کارگیری آن یکی از ویژگی‌های انسان اجتماعی به شمار می‌آید. از این روست که زبان را نهادی اجتماعی دانسته‌اند که مهم‌ترین وظیفه آن ایجاد ارتباط است (مدرسی، ۱۳۳۸: ۲). زبان در فرایند ارتباطی جایگاه اساسی دارد. ارتباط نیز به معنای نوعی شریک کردن دیگران در ذهنیت خود و انتقال ذهنیت خود از حصار فردی به درون جمع است. از این رو، امروزه می‌توان ارتباطات را معادل انتقال معنا یا انتقال مفاهیم یا مبادله پیام‌ها و مفاهیم تعریف کرد (اکرامی، ۱۳۸۶: ۱۷). لاندبرگ^۱، شرای^۲ و لارسن^۳ در تعریفی کوتاه می‌آورند: «ارتباط عبارت است از انتقال معانی یا پیام از طریق نمادهایی چند» (اکرامی، ۱۳۸۶: ۱۸). در فرهنگ لغات ویستر^۴ آمده است که عمل برقرار کردن ارتباط می‌تواند از طریق کلمات، حروف، پیام‌ها، کنفرانس‌ها، مکاتبه‌ها و ... انجام گیرد (محسنیان‌راد، ۱۳۷۸: ۳۲-۴۲).

درباره زبانی که در جامعه استفاده می‌شود، می‌توان به دو گونه اشاره کرد: زبان گفتار یا روزمره، به معنی زبان محاوره رایج یا زبان زنده گفتاری توده مردم و زبان معیار؛ اگرچه در پاره‌ای از مواقع تفکیک آنها از یکدیگر به سادگی میسر نیست، اما تفاوت میان مراتب زبانی - تفاوت میان زبان محاوره رایج با زبان معیار - در نحوه کاربردهای زبان به وضوح مشهود است و نمی‌توان این مراتب زبانی را با یکدیگر در یک تراز قرار داد. به زعم مدرسی (۱۳۳۸: ۲۳۲) زبان معیار گونه‌ای معتبر از هر زبان است که الگوها و صورت‌های تلفظی، املائی و دستوری آن را بیشتر، گویندگان تحصیل کرده‌ای به کار می‌برند که در مراکز فرهنگی و سیاسی هر کشور زندگی می‌کنند. گونه معیار در ورای گونه‌های منطقه‌ای و اجتماعی هر زبان قرار دارد و غالباً به عنوان زبان رسمی در آموزش، رسانه‌های گروهی، نوشتار و سایر موقعیت‌های مشابه از آن استفاده

1. G.A.Lundberg
2. C.C.S.Chraye
3. O.N.Larsen
4. Webster

می‌شود و در واقع، یک الگوی زبانی معتبر است که گویندگان گونه‌های اجتماعی و جغرافیایی گوناگون هر زبان می‌کشند به آن نزدیک شوند و در موقعیت‌های مناسب از آن استفاده کنند. کرولی (۲۰۰۸) نیز در اثر خود، انگلیسی معیار را در مقابل «انگلیسی بد» قرار می‌دهد. اصولاً زبان معیار با پیدایش نظام نوشتاری (خط) پا به عرصه گذاشته است. (دایرةالمعارف بریتانیکا، ۲۰۰۸). دایرةالمعارف آکسفورد (۲۰۰۸) هم در تعریف زبان معیار، آن را گونه‌ای می‌داند که در انتشارات عمومی، رسانه‌های خبری، آموزش، ارتباطات اداری، اسناد حقوقی و به ویژه در میان طبقه متوسط کاربرد دارد. البته شاید ویژگی پایانی این تعریف درباره جامعه ایران و زبان فارسی کاملاً صادق نباشد.

رضایی (۱۳۸۳) در مقاله خود. در پاسخ به این سؤال که زبان معیار چیست و چه ویژگی‌هایی دارد؟ می‌نویسد:

هر زبانی به مقتضای شرایطی، همچون تعلق اهل آن به منطقه جغرافیایی و طبقه اجتماعی معین و جنسیت و قومیت و سن و تحصیلات سخن‌گویان، دارای گونه‌های متعدد است که از میان آنها یک - و احیاناً چند - گونه از اعتبار بیشتری برخوردارند و به عنوان زبان مشترک پذیرفته شده‌اند. کسانی که این گونه‌های خاص را به کار می‌برند، از منزلت ممتازی برخوردار می‌گردند. از این رو، سخن‌گویان سایر گونه‌ها به تقلید از زبان آنها گرایش پیدا می‌کنند. این گونه خاص زبان معیار نامیده می‌شود.

صادقی (۱۳۶۲) نیز ضمن معرفی زبان معیار به عنوان زبان طبقه حاکم یا زبان درس‌خوانندگان به توصیف مشخصات زبان معیار، تثبیت و تدوین آن، گسترش جغرافیایی و منشأ تاریخی و گونه‌های نوشتاری و گفتاری آن پرداخته است و زبان معیار را زبانی می‌داند که در ورای لهجه‌های محلی و اجتماعی رایج در هر کشور قرار دارد و وسیله ارتباط اجتماعی، علمی و ادبی کسانی است که ممکن است در موقعیت‌های دیگر به لهجه‌های محلی یا اجتماعی خاص خود تکلم کنند. این زبان معمولاً همان زبان درس‌خوانندگان است و غالباً با زبان نوشتار یکی است. وی در مقاله دیگری (۱۳۶۷) با عنوان «تحول زبان و تثبیت یا معیارسازی آن: دو جریان مخالف و ناگزیر»، به روند تغییرات زبانی و معیارسازی زبان می‌پردازد. وی جریان معیارسازی را در برخی کشورها، آگاهانه و با برنامه‌ریزی و در برخی کشورها به صورت طبیعی می‌داند. همچنین نظام‌مندی زبان و لزوم حفظ ارتباط مؤثر و بی‌اختلال را عاملی در نگهداری و حفظ زبان معیار می‌داند.

زبان معیار به نظر فرشیدورد «زبان فرهنگی و ادبی مشترکی است که درس خواندگان، روحانیان، سیاستمداران، دانشمندان، روزنامه‌نویسان و نویسندگان کتاب‌های درسی و علمی و فنی و تخصصی آن را به کار می‌برند و با آن می‌نویسند و ادای مقصود می‌کنند» (سارلی، ۱۳۸۷: ۳۹). آن گونه زبانی که به قلمرو ملی و فراگیر اختصاص دارد و در میان همه فارسی‌زبانان تحصیل کرده مشترک است، زبان معیار نامیده می‌شود (سمیعی، ۱۳۷۸). زبان معیار گونه‌ای مدون و تثبیت شده از زبان است که بخش چشمگیری از افراد جامعه‌ای زبانی آن را به عنوان الگو پذیرفته‌اند و به کار می‌برند و ویژگی‌هایی از قبیل ثبات، انعطاف‌پذیری و دقت یا پختگی را دارد (گاروین، ۱۹۷۳؛ به نقل از: رضایی، ۱۳۸۳).

در دایرةالمعارف زبان و زبان‌شناسی، زبان معیار گونه‌ای تعریف شده است که مردم تحصیل کرده و کسانی به کار می‌برند که از نظر اجتماعی، اقتصادی و سیاسی برتری دارند. بنابراین، می‌توان گفت که زبان معیار یکی از گونه‌های زبانی رایج در جامعه زبانی است که با تغییراتی که در صورت و ساخت (تدوین و تثبیت) و نیز نقش و کارکرد آن (گسترش نقش و کارکرد) ایجاد می‌شود، اکثر افراد جامعه زبانی به عنوان الگوی زبانی معتبر آن را می‌پذیرند و در نوشتارهای رسمی و گفتارهای برنامه‌ریزی شده به کار می‌برند.

از دیدگاه تجویزی، زبان معیار زبانی است که کمترین گوناگونی را در شکل و بیشترین گوناگونی را در نقش و کارکرد داشته باشد. به عبارت دیگر، زبان معیار باید بتواند با کمترین امکانات زبانی و واحدهای زبانی، بیشترین ارتباط را ایجاد کند و در صورت امکان، به جای دیگر گونه‌های زبانی به کار رود و جای آنها را بگیرد. زبان معیار (استاندارد) یک گونه خاص زبانی است که در موقعیت‌های قانونی یا نیمه‌قانونی به کار برده می‌شود. از آنجا که استفاده از این گونه معمولاً در مدارس و رسانه‌ها ترجیح داده می‌شود، گویشوران این گونه را، از بعضی جهات، از دیگر گویش‌ها صحیح‌تر فرض می‌کنند. اغلب و نه همیشه، بسته به زبان شهر پایتخت، زبان استاندارد یا معیار با انتخاب مشخصه‌های منطقه‌ای و موقعیتی خاص و رد انواع دیگر تعریف می‌شود. این گونه زبانی همان چیزی است که به طور نمونه، به فراگیران زبان به عنوان زبان خارجی تعلیم داده می‌شود و بیشتر متون نوشتاری آن زبان، از نظر املا و دستور، از آن تبعیت می‌کند. چشایر و اشتاین (۱۹۹۷) مطالعات و پژوهش‌های زبان معیار را بخش مهمی از جامعه‌شناسی زبان، گونه‌شناسی و زبان‌شناسی در زمانی می‌دانند.

با توسعه فناوری اطلاعات و گسترش شبکه تلفن همراه در چند سال اخیر و فرصت‌ها و

شیوه‌های جدید ارتباطی که این شبکه در اختیار افراد می‌گذارد - به خصوص سرویس پیام کوتاه که از شیوه‌های ارتباط غیر کلامی است - بررسی تأثیراتی که این پدیده بر جامعه می‌گذارد و همچنین تأثراتی که از جامعه می‌پذیرد، حائز اهمیت بسیار است.

سرویس پیام کوتاه یا پروتکل ارسال پیام کوتاه از طریق تلفن، پیام‌های ارسالی بسیار کوتاه است و محدودیت حرفی دارد. این محدودیت در ایران ۱۵۲ حرف یا کاراکتر انگلیسی و ۷۰ حرف یا کاراکتر فارسی است. کارکردهای این پدیده علمی، اجتماعی و فرهنگی در جامعه «در حال گذار» ایران با سایر جوامع فرق دارد، چرا که ایران از نظر میزان تولید و استفاده از دانش، نوع باور و اعتقاد، وضعیت فرهنگی و اقتصادی، جایگاه و پایگاه بین‌المللی با سایر کشورها، به ویژه کشورهای توسعه‌یافته، بسیار متفاوت است. به هر حال، مهم‌ترین کارکردهای پیام کوتاه عبارتند از: اطلاع‌رسانی، ایجاد ارتباط، تفریح و سرگرمی، تخلیه روانی، شوخی و طنز، تبلیغات، ایجاد نگرش جدید، سیاسی، ایجاد شبکه اجتماعی، خلاقیت و تولید ادبی - هنری، اعتقادی - مذهبی. از علل محبوبیت و شیوع پیامک می‌توان به علل اقتصادی (ارزان بودن)، فیلترینگ کمتر، نیاز به سرگرمی و تفنن و فقدان محدودیت ارتباطی بین دو جنس متفاوت اشاره کرد (اکرامی، ۱۳۸۶: ۵۲).

به دلیل کارکردهای فراوان این پدیده و محبوبیت و شیوع فراگیر و روزافزون آن در جامعه، بررسی زبان پیام کوتاه با توجه به محدودیت‌های زبان معیار در قیاس با زبان زنده جاری در ذهن مردم و در رساندن معانی مجازی و کنایی و لحن‌های مختلف هر عبارت یا متن حائز اهمیت است. با توجه به زمان کوتاهی که از راه‌اندازی سیستم پیام کوتاه می‌گذرد، پژوهش‌های اندکی درباره این پدیده اجرا شده است.

هنگامی که ما گفتمان را به مثابه امری ارتباطی تبیین می‌کنیم که دو بعد دیگر (زبان و بافت) نیز دارد، از گفتمان‌های خاص استفاده می‌کنیم. گفتمان «پیامک» نیز اینچنین است. چرا که ما «پیامک» را به مثابه یک امر ارتباطی دارای زبان خاص و شکل‌گیرنده در یک بافت اجتماعی خاص در نظر گرفته‌ایم. اینجاست که ما با گفتمان «پیامک» سروکار داریم (نادری، ۱۳۸۶).

از منظر این پژوهش، زبان فارسی معیار شاخصی است که می‌توان گونه‌های دیگر زبان، از جمله گونه‌های ادبی، نسلی، رسانه‌ای و ... را با آن مقایسه کرد. تحولات و پیشرفت‌های علمی و ارتباطی در هر جامعه از پدیده‌های مهمی است که اثرات زبانی گسترده‌ای دارد. در خصوص بررسی نمونه‌های ناهم‌خوانی یا هنجارگریزی گونه‌های متفاوت زبان با زبان معیار مطالعات و پژوهش‌هایی انجام شده است که به آنها اشاره می‌شود.

اصغری (۱۳۸۴) در پژوهش خود با عنوان «انتقال پیام در متون معیار زبانی و متون ادبی: یک بررسی مقابله‌ای»، نیز به بررسی متون معیار زبانی و متون ادبی پرداخته است. شایسته پیران (۱۳۷۴) پژوهشی در باب سخن‌کاوی و تحلیل مکالمات تلفنی انجام داده است. خامه سیفی (۱۳۸۱) پژوهشی با عنوان «بررسی ویژگی‌های آوایی و ساخت‌واژی و دگرگونی‌های معنایی گفتار عادی جوانان دبیرستانی تهران» انجام داده است و در آن، سیر تحول زبان معیار و تغییرات آن را در سه سطح معنایی، ساخت‌واژی و معنایی بررسی کرده است. پیک (۱۳۸۰) پیوستار سبکی افعال بسیط و پریسامد فارسی در گونه‌های مختلف زبان فارسی را بررسی کرده است. اکرمیان (۱۳۸۲) نیز میزان هنجارگریزی نحوی در گونه گفتاری زبان ورزش را بررسی و واکاوی کرده است.

مستعلی (۱۳۸۰) در پژوهش خود به بررسی جامعه‌شناختی گونه فارسی جاهلی و مقایسه آن با فرایندهای آوایی گونه فارسی محاوره‌ای تهران پرداخته است. سارا زاهدی اصل (۱۳۸۳) نیز به مقایسه کلامی گفتار و نوشتار زبان فارسی، میرزابابایی (۱۳۸۳) به توصیف گونه زبانی اتاق‌های گفتگو در اینترنت، شاه‌ناصری (۱۳۸۱) به بررسی هنجارهای واژگانی در تعاملات کلامی دختران نوجوان، فولادی (۱۳۸۲) به تعیین برخی تفاوتی‌های آوایی، صرفی و نحوی گونه نوشتاری با گونه گفتاری در زبان فارسی تهرانی و محمد حسینی ابریشمی (۱۳۷۰) به تغییر گونه سبکی زبان در موقعیت‌های مختلف اجتماعی پرداخته‌اند.

کتاب مردم‌شناسی ارتباطات خودمانی (۱۳۸۶)، حاصل پژوهش محمود اکرامی، نخستین کتابی است که در حوزه تحلیل اجتماعی، فرهنگی و ارتباطی پدیده اس.ام.اس در ایران به نگارش درآمده است. پژوهش با بررسی و تحلیل ۶۱۷۳ پیام کوتاه که جوانان ۱۸ تا ۲۸ ساله شهر مشهد از ابتدای فروردین ۸۵ تا فروردین ۸۶ ارسال کرده‌اند، می‌کوشد تا به شش پرسش اساسی خود پاسخ گوید. کتاب در پنج فصل پدیده اس.ام.اس را بررسی می‌کند و در پایان فصل پنجم، در بخش پیوست، نمونه‌هایی از هر مقوله را ذکر می‌کند، ضمن آنکه در کنار هر مقوله نیز نمونه‌هایی را برای روشن شدن ذهن خوانندگان ارائه می‌کند. پژوهشگر اگرچه در ابتدای پژوهش خود فرضیه‌ای را مطرح نمی‌کند تا در پی اثبات آن برآید، اما پرسش‌های اساسی مطرح شده به گونه‌ای حکم فرضیه را یافته‌اند و در بخش یافته‌ها پاسخ داده می‌شوند. نقش رسانه ملی (رادیو و تلویزیون) در پدیده اس.ام.اس چگونه است؟ محتوای پیام‌های کوتاه در چه زمینه‌هایی است؟ دلایل استقبال و استفاده بیش از حد مردم به ویژه جوانان از سرویس

پیام کوتاه چیست؟ آیا ما در ارتباط فرهنگی دچار تأخر فرهنگی هستیم؟ شکل و ساختار زبان پیام‌های کوتاه چیست؟ چه رابطه‌ای میان فرهنگ عمومی و پیام‌های کوتاه وجود دارد؟ اینها شش پرسش اساسی این پژوهش است که با تکیه بر چارچوب‌های نظری حوزه‌های جامعه‌شناسی، ارتباطات، روان‌شناسی اجتماعی و ... درصدد پاسخ به آنها برمی‌آید.

«ادبیات پیام‌های کوتاه و بافت اجتماعی - فرهنگی ایران، مطالعه پیام‌های کوتاه مناسبتی دو روز اول نوروز ۱۳۸۵، مصادف با اربعین حسینی» کارنوشتی دانشجویی است که فاطمه جناب اصفهانی برای درس جامعه‌شناسی ادبیات تهیه کرده است. در این مقاله سعی شده است بومی شدن تکنولوژی با استفاده از تحلیل محتوای پیام‌های تبریک و تسلیت فروردین ۱۳۸۵ بررسی شود. وی بر این باور است که با توجه به اینکه پیامک‌های مناسبتی توانسته است حتی جایگزین مناسک فرهنگی ما شود، بنابراین موبایل در بافت فرهنگی ما بومی شده است.

مقاله دیگری را نیز با عنوان «تحلیل محتوای پیام‌های کوتاه دانشجویان دانشگاه‌های تهران» کوثری و خیرخواه (۱۳۸۷) نگاشته‌اند که در آن، مؤلفان پیام کوتاه را به عنوان تسهیل‌کننده ارتباط میان‌فردی بررسی و سعی کرده‌اند تا مخاطبان پیام کوتاه، محتوا، زمان بیشترین ارسال پیامک، جنسیت و وضعیت تأهل استفاده‌کنندگان از پیامک را در بین دانشجویان دانشگاه‌های تهران بررسی کنند. این مقاله که از منظری جامعه‌شناسی محتوای پیام‌های کوتاه را تحلیل کرده است، نهایتاً حاکی از آن است که نوعی اخلاق ارتباطی جدید، به ویژه میان دو جنس، در حال ظهور است و تلفن همراه و پیام کوتاه، تأثیر مهمی در آن دارند. این مسئله از سویی ممکن است موانع گذشته در راه تعامل و ارتباط صحیح دختران و پسران دانشجو را در دانشگاه از میان بردارد، اما از دیگر سو، ممکن است ارزش‌ها و هنجارهای مرسوم در جامعه را نزد جوانان بی‌اعتبار سازد و به نوعی آنومی اجتماعی دامن بزند.

علاوه بر اینها، فروغ جباری در سال ۱۳۸۵ پایان‌نامه‌ای با عنوان «بررسی پیام کوتاه زبان فارسی از منظر زبان‌شناسی اجتماعی»، با هدف بررسی پیام‌های کوتاه فارسی از دو جنبه صوری و محتوایی نوشته است که نهایتاً به نتیجه‌های ذیل دست یافته است:

۱. حروف انگلیسی (فینگلیش) در نگارش پیام‌های کوتاه فارسی کارایی بالایی دارد؛ ۲. در خصوص ویژگی‌های مشترک صوری پیام کوتاه، رعایت علامت‌گذاری به شیوه سنتی کم‌کم در حال از بین رفتن است. برجسته‌سازی نیز در پیام‌های کوتاه فارسی در اکثر مواقع، به دلیل تأکید بر مطلب، جمله یا کلمه خاص استفاده می‌شود.

اما اثر عاملی و همکاران (۱۳۸۷) با عنوان «مطالعات تلفن همراه» را شاید بتوان جامع‌ترین کتاب موجود به زبان فارسی قلمداد کرد که سعی دارد پدیده تلفن همراه و در ذیل آن «پیامک»‌های فارسی را مطالعه کند. از نظر آنان، تغییر پارادایمی که در حوزه «حکمرانی» به وجود آمده است، پارادایم مدیریتی «حکمرانی الکترونیک» را، که بر ظهور رایانه ناظر بود، به پارادایم «حکمرانی تلفن همراه» تبدیل کرده است. این تغییر معنای مبهم، «تلفن همراه» را از «ابزار ساده ارتباطی» به «ابزار زندگی و ابزار حکمرانی فردگرا» نه صرفاً در قلمرو زندگی فردی، بلکه زندگی فرد به عنوان یک شهروند الکترونیک منتقل می‌کند. با این نگاه، تلفن همراه واسطه و کد ارتباطی فرد و خانواده، فرد و بازار، فرد و یادگیری، فرد و امور روزمره زندگی و سرانجام فرد و حکومت است (عاملی، ۱۳۸۷: ۴). بر اساس پژوهش انجام شده در ایران در سال ۱۳۸۴ (عاملی، ۱۳۸۷: ۱۷۶ - ۱۴۲)، ۳۲ درصد ارتباطات از طریق تلفن همراه به منظور انجام کار است و مابقی ارتباطات مربوط به ارتباطات دوستانه (۳ درصد) و فامیلی (۸ درصد) است. پژوهش یاد شده نشان می‌دهد که به رغم توسعه پیامک در ایران، همچنان جایگاه آن در فرایندهای کار بسیار ضعیف است و بالاترین فراوانی‌ها به جوک (۲۹ درصد) و پیام‌های معمولی (۲۱ درصد) متعلق است.

جدول فراوانی نسبی انواع پیامک (عاملی، ۱۳۸۷)

نوع پیامک	نوع پیامک
۱	خبر
۱/۵	هشدارهای نظامی
۰/۵	پیام‌های مذهبی
۲/۸	آگهی تبلیغاتی
۱۷	پیام‌های کاری
۱/۴	کلام حکیمانه
۴/۸	پیام‌های عاشقانه
۲۹	جوک
۲۱	پیام‌های معمولی

این مطالعه نشان می‌دهد که رایج‌ترین استفاده متنی از تلفن همراه، برای ارسال متن‌های جوک است که درصد استفاده از متن‌های جوک در میان مردان بیشتر است. در رتبه بعد،

پیام‌های کاربردی قرار دارد و مضامین عاشقانه نیز در مرتبه سوم قرار گرفته است؛ دختران بیشتر این گونه پیام‌ها را ارسال می‌کنند.

همچنین تعدادی از مقالات و مطالب موجود در سایت‌ها و وبلاگ‌های اینترنتی نیز درباره پیام کوتاه و عوارض و پیامدهای آن در جامعه امروزی مطالعه کرده‌اند. بیشتر این مقالات از دید جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، علوم اجتماعی، سیاسی و ... به این پدیده نوپا نظر داشته‌اند، ولی آنچه از قلم افتاده، بررسی و تحلیل پیام‌های کوتاه از منظر زبان‌شناسی و میزان هم‌خوانی پیام‌های کوتاه با زبان معیار است.

آنچه ما در این پژوهش در پی مطالعه آن هستیم، شناسایی زبان یا نمادهای استفاده شده در پدیده «پیامک» است و اینکه این زبان تا چه اندازه با زبان معیار هم‌خوانی دارد. لذا پرسش‌های این بررسی عبارتند از:

۱. میزان هم‌خوانی زبان پیام کوتاه با زبان معیار چه اندازه است؟

۲. زبان پیام کوتاه چقدر با نگارش زبان معیار هم‌خوانی دارد؟

۳. زبان پیام کوتاه تا چه اندازه با دستور زبان معیار هم‌خوانی دارد؟

۴. زبان پیام کوتاه از نظر معنایی تا چه اندازه با زبان معیار هم‌خوان است؟

۵. میزان استفاده از کاراکترهای (نشانه‌های) غیرزبانی در زبان پیام کوتاه چقدر است؟

۶. زبان پیام کوتاه به زبان معیار نزدیک‌تر است یا به زبان‌های محلی؟

روش پژوهش

روش استفاده شده در این پژوهش، تحلیل محتوای کمی بوده است که از روش‌های مهم مطالعه اسنادی است. بر اساس اهداف پژوهش و پرسش‌های مطرح شده، این پیامک‌ها در مقوله‌هایی همچون نحوه نگارش (فارسی، انگلیسی، فینگلیش)، رعایت قواعد دستوری، معنایی (معنای حقیقی یا کنایی)، شاخصه‌های غیرزبانی یا نمادها (شکل، ترکیب اعداد و حروف و ...) و استفاده از زبان‌های محلی جای داده شدند. واحدهای تجزیه و تحلیل یا واحدهای ثبت، در این مطالعه، شامل نماد غیرزبانی، کلمه، جمله و مضمون بوده است. در نهایت، به کمک آمار توصیفی و استنباطی، به بحث و تفسیر نتایج پرداخته شده است. جامعه آماری این پژوهش پیام‌های کوتاه دریافت شده در شش ماه اول سال ۱۳۸۷ است که تعداد ۱۷۹۵ پیام کوتاه نمونه آماری را تشکیل داده و تحلیل شده است.

یافته‌ها

بررسی اولیه نشان می‌دهد که ۱۷۹۵ پیامک مطالعه شده، ۱۴۰۲۸ جمله (با میانگین ۷/۸ جمله در هر پیامک)، ۴۷۴۴۶ واژه (با میانگین ۲۶۷۵ واژه در هر پیامک)، ۱۸۶۶ پاراگراف (با میانگین ۱/۰۳ پاراگراف در هر پیامک) و ۲۶۳۳ مضمون (با میانگین ۱/۴۶ مضمون در هر پیامک) داشته است.

پس از ورود اطلاعات پیامک‌ها در برنامه SPSS و به دست آوردن فراوانی آنها از تعداد کل ۲۶۳۳ مضمون ثبت شده، ۲۵/۷۵ درصد (۶۷۸ نمونه) کلمات قصار، ۱/۵ درصد (۴۴ نمونه) پیام تبریک به مناسبت اعیاد، ۰/۲۵ درصد (۴ نمونه) پیام تسلیت برای مناسبت‌های عزاداری، ۲۶ درصد (۶۸۳ نمونه) جملات عاشقانه، ۱۵ درصد (۳۹۳ نمونه) جوک و ۳۱/۵ درصد (۸۳۱ نمونه) طنز بوده است. در جدول شماره ۱ توزیع فراوانی مضامین آورده شده است.

جدول ۱. توزیع فراوانی مطلق و درصدی پیامک‌ها بر اساس نوع مضمون

نوع مضمون	تعداد	فراوانی درصدی
طنز	۸۳۱	۳۱/۵
جملات عاشقانه	۶۸۳	۲۶
جملات قصار	۶۷۸	۲۵/۷۵
جوک	۳۹۳	۱۵
تبریک اعیاد	۴۴	۱/۵
تسلیت و عزاداری	۴	۰/۲۵

از کل ۱۷۹۵ پیامک، از نظر سبک نگارش، ۸۰/۸ درصد (۱۴۵۰ نمونه) به صورت نثر و ۱۹/۲ درصد (۳۴۵ نمونه) به صورت نظم بوده است. توزیع فراوانی پیامک‌ها بر اساس سبک نگارش در جدول ۲ آورده شده است.

جدول ۲. توزیع فراوانی مطلق و درصدی پیامک‌ها بر اساس سبک نگارش

سبک نگارش	تعداد	فراوانی درصدی
نثر	۱۴۵۰	۸۰/۸
نظم	۳۴۵	۱۹/۲

باتوجه به اطلاعات جدول ۳، پیامک‌ها بر اساس خط نگارش به سه نوع فارسی، انگلیسی و فینگیلیش تقسیم شده است که از تعداد کل پیامک‌های ثبت شده، ۶۶ درصد (۱۱۹۶ نمونه) به خط فارسی، ۰/۲ درصد (۴ نمونه) انگلیسی و ۳۳/۸ درصد (۵۹۴ نمونه) فینگیلیش است.

جدول ۳. توزیع فراوانی مطلق و درصدی پیامک‌ها بر اساس خط نگارش

نوع نگارش	تعداد	فراوانی درصدی
فارسی	۱۱۹۶	۶۶
انگلیسی	۴	۰/۲
فینگیلیش	۵۹۴	۳۳/۸

بر اساس اطلاعات درج شده در جدول ۴ و بر اساس بررسی‌های انجام شده، از تعداد ۱۷۹۵ نمونه پیامک ۹۳/۵ درصد (۱۶۷۹ نمونه) از نظر دستوری با زبان معیار مطابقت دارد، ۶۳ درصد (۱۱۳ نمونه) تا اندازه‌ای با زبان معیار مطابقت دارد و فقط ۰/۲ درصد (۳ نمونه) اصلاً مطابقت ندارد.

جدول ۴. توزیع فراوانی پیامک‌ها بر اساس هم‌خوانی از نظر دستوری با زبان معیار

هم‌خوانی دستوری با زبان معیار	تعداد	فراوانی درصدی
مطابقت دارد	۱۶۷۹	۹۳/۵
تا اندازه‌ای مطابقت دارد	۱۱۳	۶۳
اصلاً مطابقت ندارد	۳	۰/۲

همچنین بر اساس اطلاعات به دست آمده از جدول ۵ و بررسی‌های انجام شده، از کل پیامک‌های ثبت شده، ۳۰/۱ درصد (۵۴۱ نمونه) از نظر معنایی با زبان معیار مطابقت کامل دارد، ۶۹/۱ درصد (۱۲۴۰ نمونه) تا اندازه‌ای از نظر معنایی با زبان معیار مطابق است و ۰/۸ درصد (۱۴ نمونه) اصلاً با زبان معیار مطابقت ندارد.

جدول ۵. توزیع فراوانی مطلق و درصدی پیامک‌ها بر اساس هم‌خوانی از نظر معنایی با زبان معیار

هم‌خوانی معنایی با زبان معیار	تعداد	فراوانی درصدی
مطابقت دارد	۵۴۱	۳۰/۱
تا اندازه‌ای مطابقت دارد	۱۲۴۰	۶۹/۱
اصلاً مطابقت ندارد	۱۴	۰/۸

از کل پیامک‌های ثبت شده در ۱/۸ درصد (۳۳ نمونه) از کاراکترهای غیرزبانی استفاده شده است و فقط ۰/۵ درصد (۹ نمونه) نیز دارای عناصر زبان‌های محلی است. این اطلاعات در جدول ۶ درج شده است.

جدول ۶. توزیع فراوانی مطلق و درصدی پیامک‌ها بر اساس میزان کاراکترهای غیرزبانی و عناصر زبان‌های محلی

فراوانی درصدی		تعداد		
ندارد	دارد	ندارد	دارد	
۹۸/۲	۱/۸	۱۷۶۲	۳۳	استفاده از کاراکترهای غیرزبانی
۹۹/۵	۰/۵	۱۷۸۶	۹	استفاده از عناصر زبان محلی

بر اساس مطالعات انجام شده، از کل تعداد پیامک‌های ثبت شده، از نظر استفاده از نشانه‌های زبانی و غیرزبانی (کاراکترها + اعداد)، در ۵۳/۷ درصد (۹۶۴ نمونه)، فقط از یک نوع نشانه استفاده شده است، در ۴۵/۹ درصد (۸۲۴ نمونه) از هر دو نوع و در ۰/۴ درصد (۷ نمونه) از سه نوع نشانه استفاده شده است. جدول ۷ نشان دهنده این اطلاعات است.

جدول ۷. توزیع فراوانی مطلق و درصدی پیامک‌ها بر اساس تعدد انواع نشانه‌ها

تعدد پیامک	تعداد	فراوانی درصدی
یک نوع	۹۶۴	۵۳/۷
دو نوع	۸۲۴	۴۵/۹
سه نوع	۷	۰/۴

با مطالعه جداول دوبعدی به میزان ارتباط و پیوستگی نوع پیامک با هر یک از متغیرهای سبک نگارش، هم‌خوانی دستوری، هم‌خوانی معنایی، استفاده از نشانه‌های غیرزبانی و استفاده از عناصر زبان محلی پرداخته‌ایم.

جدول ۸. جدول توزیع فراوانی مطلق و درصدی بین متغیرهای پژوهش و جمله‌های قصار

متغیرها	جمله‌های قصار ویژگی	بله		خیر		مقدار کای اسکوئر	سطح معناداری	ضریب توافق
		درصد	تعداد	درصد	تعداد			
سبک نگارش	نثر نظم	۷۳/۶	۴۹۹	۸۵/۱	۹۵۱	۳۶/۱۹	۰۰۰/۰	۰/۱۴
		۲۶/۴	۱۷۹	۱۴/۹	۱۶۶			
هم‌خوانی دستوری	مطابقت دارد تا اندازه‌ای مطابقت دارد اصلاً مطابقت ندارد	۹۴/۸	۶۴۳	۹۲/۷	۱۰۳۶	۴/۲۴	۰/۰۷۰	۰/۰۵
		۵/۲	۳۵	۷	۷۸			
		۰	۰	۰/۳	۳			
هم‌خوانی معنایی	مطابقت دارد تا اندازه‌ای مطابقت دارد اصلاً مطابقت ندارد	۵۰	۳۳۹	۱۸/۱	۲۰۲	۲۰۵/۰۹	۰۰۰/۰	۰/۳۲
		۴۹/۷	۳۳۷	۸۰/۸	۹۰۳			
		۰/۳	۲	۱/۱	۱۲			
استفاده از نشانه‌های غیرزبانی	دارد ندارد	۰	۰	۳	۳۳	۲۰/۴۱	۰۰۰/۰	۰/۱۱
		۱۰۰	۶۷۸	۹۷	۱۰۸۴			
وجود عناصر زبان محلی	دارد ندارد	۰/۳	۲	۰/۶	۷	۰/۹۳	۰/۲۷۵	۰/۰۲
		۹۹/۷	۶۷۶	۹۹/۴	۱۱۱۰			

بر اساس آماره‌های جدول ۸، از نظر سبک نگارش، ۷۳/۶ درصد جملات قصار (۴۹۹ نمونه) به صورت نثر و ۲۶/۴ درصد (۱۷۹ نمونه) به صورت نظم است. در جملاتی که به صورت قصار نیست، ۸۵/۱ درصد (۹۵۱ نمونه) به نثر و ۱۴/۹ درصد (۱۶۶ نمونه) به نظم هستند. با توجه به مقدار کای اسکوئر و سطح معناداری آن می‌توان عنوان کرد که تفاوت معناداری از نظر سبک نگارش در بین جملات قصار و غیرقصار وجود دارد. میزان پیوستگی بین سبک نگارش و قصار یا غیرقصار بودن جملات ۰/۱۴ است.

از نظر هم‌خوانی دستوری، ۹۴/۸ درصد از جملات قصار (۶۴۳ نمونه) با زبان معیار مطابقت دارد، ۵/۲ درصد (۳۵ نمونه) نیز تا اندازه‌ای مطابقت دارد. درحالی که ۹۲/۷ درصد جملات غیرقصار (۱۰۳۶ نمونه) با زبان معیار مطابقت دارد، ۷ درصد (۷۸ نمونه) تا اندازه‌ای

مطابقت دارد و ۰/۳ درصد (۳ نمونه) اصلاً مطابقت ندارد. با توجه به مقدار کای اسکوتر و سطح معناداری آن می‌توان نتیجه گرفت که از نظر هم‌خوانی دستوری تفاوت معناداری بین جملات قصار و غیرقصار وجود ندارد. میزان پیوستگی بین هم‌خوانی دستوری و قصار یا غیرقصار بودن جملات ۰/۰۵ است.

از نظر هم‌خوانی معنایی، ۵۰ درصد (۳۳۹ نمونه) جملات قصار با زبان معیار مطابقت دارد، ۴۹/۷ درصد (۳۳۷ نمونه) تا اندازه‌ای مطابقت دارد و ۰/۳ درصد (۲ نمونه) اصلاً با زبان معیار مطابقت ندارد. در حالی که در جملات غیرقصار، از نظر هم‌خوانی معنایی، ۱۸/۱ درصد (۲۰۲ نمونه) با زبان معیار مطابقت دارد، ۸۰/۸ درصد (۹۰۳ نمونه) تا اندازه‌ای مطابقت دارد و ۱/۱ درصد (۱۲ نمونه) اصلاً مطابقت ندارد. با توجه به مقدار کای اسکوتر و سطح معناداری آن می‌توان نتیجه گرفت که از نظر هم‌خوانی معنایی، تفاوت معناداری در بین جملات قصار و غیرقصار وجود دارد. میزان پیوستگی بین هم‌خوانی دستوری و قصار یا غیرقصار بودن جملات ۰/۳۲ است.

از نظر استفاده از کاراکترهای غیرزبانی، از تعداد کل ۶۷۸ نمونه جمله قصار، در ۱۰۰ درصد آنها از کاراکتر غیرزبانی استفاده نشده است. در حالی که در ۳ درصد جملات غیرقصار (۳۳۳ نمونه)، از کاراکتر غیرزبانی استفاده شده و در ۹۷ درصد (۱۰۸۴ نمونه) از کاراکتر غیرزبانی استفاده نشده است. با توجه به مقدار کای اسکوتر و سطح معناداری آن می‌توان نتیجه گرفت که از نظر استفاده از کاراکترهای غیرزبانی، تفاوت معناداری در بین جملات قصار و غیرقصار وجود دارد. میزان پیوستگی بین میزان استفاده از کاراکترهای غیرزبانی و قصار و غیرقصار بودن جملات ۰/۱۱ است.

از نظر وجود عناصر زبان‌های محلی، در ۰/۳ درصد جملات قصار (۲ نمونه) از عناصر زبان محلی استفاده شده است و ۹۹/۷ درصد (۶۷۶ نمونه) نیز فاقد عناصر زبان محلی بودند. در جملات غیرقصار، ۰/۶ درصد (۷ نمونه) دارای عناصر زبان محلی و ۹۹/۴ درصد (۱۱۱۰ نمونه) فاقد عناصر زبان محلی بودند. با توجه به مقدار کای اسکوتر و سطح معناداری آن می‌توان نتیجه گرفت که از نظر استفاده از عناصر زبان محلی، تفاوت معناداری در بین جملات قصار و غیرقصار وجود ندارد. میزان پیوستگی بین وجود عناصر زبان محلی و قصار و غیرقصار بودن جملات ۰/۰۲ است.

جدول ۹. جدول توزیع فراوانی مطلق و درصدی بین متغیرهای پژوهش و پیامک‌های تبریک اعیاد

متغیرها	فاکتورهای مورد بررسی	بله		خیر		مقدار کای اسکوئر	سطح معناداری	ضریب توافق
		تعداد	درصد	تعداد	درصد			
سبک نگارش	نثر نظم	۲۸	۶۳/۶	۱۴۲۲	۸۱/۲	۸/۵۴	۰/۰۰۵	۰/۰۷
هم‌خوانی دستوری	مطابقت دارد تا اندازه‌ای مطابقت دارد اصلاً مطابقت ندارد	۳۷	۸۴/۱	۱۶۴۲	۹۳/۸	۷/۱۳	۰/۰۲۸	۰/۰۶
هم‌خوانی معنایی	مطابقت دارد تا اندازه‌ای مطابقت دارد اصلاً مطابقت ندارد	۲۹	۶۵/۹	۵۱۲	۲۹/۲	۲۷/۵	۰/۰۰۰	۰/۱۲
استفاده از کاراکترهای غیرزبانی	دارد ندارد	۰	۰	۳۳	۱/۹	۰/۸۵	۰/۴۳۸	۰/۰۲
وجود عناصر زبان محلی	دارد ندارد	۰	۰	۹	۰/۵	۰/۲۳	۰/۷۹۹	۰/۰۲

بر اساس آماره‌های جدول ۹، از نظر سبک نگارش، ۶۳/۶ درصد جملات تبریک اعیاد (۲۸ نمونه) به صورت نثر و ۳۶/۴ درصد (۱۶ نمونه) به صورت نظم است. در جملاتی که غیر از تبریک اعیاد بود نیز ۸۱/۲ درصد (۱۴۲۲ نمونه) به نثر و ۱۸/۸ درصد (۳۲۹ نمونه) به نظم هستند. با توجه به مقدار کای اسکوئر و سطح معناداری آن می‌توان گفت که از نظر سبک نگارش، تفاوت معناداری در بین جملات تبریک اعیاد و غیرتبریک اعیاد وجود دارد. میزان پیوستگی بین سبک نگارش و تبریک یا غیرتبریک بودن جملات ۰/۰۷ است.

از نظر هم‌خوانی دستوری، ۸۴/۱ درصد جملات تبریک (۳۷ نمونه) با زبان معیار مطابقت دارد، ۱۵/۹ درصد (۷ نمونه) تا اندازه‌ای مطابقت دارد. درحالی‌که ۹۳/۸ درصد (۱۶۴۲ نمونه) جملاتی که غیرتبریک هستند با زبان معیار مطابقت دارد، ۶/۱ درصد (۱۰۶ نمونه) تا اندازه‌ای مطابقت دارد و ۰/۲ درصد (۳ نمونه) نیز اصلاً مطابقت ندارد. با توجه به مقدار کای اسکوئر و سطح معناداری آن می‌توان نتیجه گرفت که از نظر هم‌خوانی دستوری در بین جملات تبریک و غیرتبریک، تفاوت معناداری وجود ندارد. میزان پیوستگی بین هم‌خوانی دستوری و تبریک یا غیرتبریک بودن جملات ۰/۰۶ است.

از نظر هم‌خوانی معنایی، ۶۵/۹ درصد جملات تبریک (۲۹ نمونه) با زبان معیار مطابقت دارد و ۳۴/۱ درصد (۱۵ نمونه) تا اندازه‌ای مطابقت دارد. در حالی که در جملاتی که غیرتبریک هستند، ۲۹/۲ درصد جملات (۵۱۲ نمونه) با زبان معیار مطابقت دارد، ۷۰ درصد (۱۲۲۵ نمونه) تا اندازه‌ای مطابقت دارد و ۰/۸ درصد (۱۴ نمونه) اصلاً مطابقت ندارد. با توجه به مقدار کای اسکوئر و سطح معناداری آن می‌توان نتیجه گرفت که از نظر هم‌خوانی معنایی، تفاوت معناداری در بین جملات تبریک و غیرتبریک وجود دارد. میزان پیوستگی بین هم‌خوانی دستوری و تبریک یا غیرتبریک بودن جملات ۰/۱۲ است.

از نظر استفاده از کاراکترهای غیرزبانی، از تعداد کل ۴۴ نمونه جملات تبریک، در ۱۰۰ درصد آنها از کاراکتر غیرزبانی استفاده نشده است. در حالی که در ۱/۹ درصد جملات غیرتبریک (۳۳ نمونه) از کاراکتر غیرزبانی استفاده شده و در ۹۷/۱ درصد (۱۷۱۸ نمونه) از آن استفاده نشده است. با توجه به مقدار کای اسکوئر و سطح معناداری آن می‌توان نتیجه گرفت که تفاوت معناداری از نظر استفاده از کاراکترهای غیرزبانی در بین جملات تبریک و غیرتبریک وجود ندارد. میزان پیوستگی بین میزان استفاده از کاراکترهای غیرزبانی و تبریک و غیرتبریک بودن جملات ۰/۰۲ است.

از نظر وجود عناصر زبان محلی، از تعداد ۴۴ نمونه جملات تبریک، ۱۰۰ درصد آنها فاقد عناصر زبان محلی است. ۰/۵ درصد جملات غیرتبریک (۹ نمونه) نیز دارای عناصر زبان محلی و ۹۹/۵ درصد آنها (۱۷۴۲ نمونه) فاقد عناصر زبان محلی است. با توجه به مقدار کای اسکوئر و سطح معناداری آن می‌توان نتیجه گرفت که از نظر استفاده از عناصر زبان محلی تفاوت معناداری در بین جملات تبریک و غیرتبریک وجود ندارد. میزان پیوستگی بین وجود عناصر زبان محلی و تبریک و غیرتبریک بودن جملات ۰/۰۱ است.

جدول ۱۰. جدول توزیع فراوانی مطلق و درصدی بین متغیرهای پژوهش و پیامک‌های تسلیت

متغیرها	فاکتورهای مورد بررسی	بله		خیر		مقدار کای اسکوئر	سطح معناداری	ضریب توافق
		تعداد	درصد	تعداد	درصد			
سبک نگارش	نثر نظم	۰	۰	۸۱	۱۴۵۰	۱۶/۸۵	۰/۰۰۱	۰/۱
		۴	۱۰۰	۱۹	۳۴۱			
هم‌خوانی دستوری	مطابقت دارد تا اندازه‌ای مطابقت دارد اصلاً مطابقت ندارد	۳	۷۵	۹۳/۶	۱۶۷۶	۲/۳۸	۰/۳۰۴	۰/۰۴
		۱	۲۵	۶۳	۱۱۲			
		۰	۰	۰/۲	۳			

متغیرها	فاکتورهای مورد بررسی	بله		خیر		مقدار کای اسکوئر	سطح معناداری	ضریب توافق
		تعداد	درصد	تعداد	درصد			
هم خوانی معنایی	مطابقت دارد تا اندازه‌ای مطابقت دارد اصلاً مطابقت ندارد	۲	۵۰	۵۳۹	۳۰/۱	۰/۷۷	۰/۶۸۱	۰/۰۲
		۲	۵۰	۱۲۳۸	۶۹/۱			
		۰	۰	۱۴	۰/۸			
استفاده از کاراکترهای غیرزبانی	دارد ندارد	۰	۰	۳۳	۱/۸	۰/۰۷	۰/۹۲۸	۰/۰۰۶
		۴	۱۰۰	۱۷۵۸	۹۸/۲			
وجود عناصر زبان محلی	دارد ندارد	۰	۰	۹	۰/۵	۰/۰۲	۰/۹۸۰	۰/۰۰۳
		۴	۱۰۰	۱۷۸۲	۹۹/۵			

بر اساس آماره‌های جدول ۱۰، از نظر سبک نگارش، تمام ۴ نمونه جمله تسلیت و عزاداری به صورت نظم بوده است. درحالی‌که در جمالتی که غیر از پیام تسلیت و عزاداری هستند، ۸۱ درصد (نمونه ۱۴۵۰) به نثر و ۱۹ درصد (نمونه ۳۴۱) به نظم هستند. با توجه به مقدار کای اسکوئر و سطح معناداری آن می‌توان گفت که از نظر سبک نگارش، تفاوت معناداری در بین جمالت تسلیت و عزاداری و غیرتسلیت و عزاداری وجود دارد. میزان پیوستگی بین سبک نگارش و پیام تسلیت بودن یا غیرپیام تسلیت بودن جمالت، ۰/۱ است.

از نظر هم‌خوانی دستوری، ۷۵ درصد جمالت تسلیت (۳ نمونه) و ۲۵ درصد (۱ نمونه) تا اندازه‌ای با زبان معیار مطابقت دارد. درحالی‌که ۹۳/۶ درصد جمالت غیرتسلیت (۱۶۷۶ نمونه) با زبان معیار مطابقت دارد، ۶۳ درصد (۱۱۲ نمونه) تا اندازه‌ای مطابقت دارد و ۰/۲ درصد (۳ نمونه) اصلاً مطابقت ندارد. با توجه به مقدار کای اسکوئر و سطح معناداری آن می‌توان نتیجه گرفت که تفاوت معناداری از نظر هم‌خوانی دستوری در بین جمالت تسلیت و غیرتسلیت وجود ندارد. میزان پیوستگی بین هم‌خوانی دستوری و تسلیت یا غیرتسلیت بودن جمالت ۰/۰۴ است.

از لحاظ هم‌خوانی معنایی، ۵۰ درصد جمالت تسلیت (۲ نمونه) با زبان معیار مطابقت دارد و ۵۰ درصد (۲ نمونه) تا اندازه‌ای مطابقت دارد. درحالی‌که ۳۰/۱ درصد جمالت غیرتسلیت (۵۳۹ نمونه) با زبان معیار مطابقت دارد، ۶۹/۱ درصد (۱۲۳۸ نمونه) تا اندازه‌ای مطابقت دارد و ۰/۸ درصد (۱۴ نمونه) اصلاً مطابقت ندارد. با توجه به مقدار کای اسکوئر و سطح معناداری آن می‌توان نتیجه گرفت که از نظر هم‌خوانی معنایی، تفاوت معناداری بین جمالت تسلیت و غیرتسلیت وجود ندارد. میزان پیوستگی بین هم‌خوانی دستوری و تسلیت یا غیرتسلیت بودن جمالت ۰/۰۲ است.

از نظر استفاده از کاراکترهای غیرزبانی، از تعداد کل ۴ نمونه جمالت تسلیت، در ۱۰۰ درصد

آنها از کاراکتر غیرزبانی استفاده نشده است. درحالی که در ۱/۸ درصد جملات غیرتسلیت (۳۳ نمونه) از کاراکتر غیرزبانی استفاده شده است و در ۹۸/۲ درصد جملات (۱۷۵۸ نمونه) از کاراکتر غیرزبانی استفاده نشده است. با توجه به مقدار کای اسکوئر و سطح معناداری آن می توان نتیجه گرفت که از نظر استفاده از کاراکترهای غیرزبانی، تفاوت معناداری در بین جملات تسلیت و غیرتسلیت وجود ندارد. میزان پیوستگی بین میزان استفاده از کاراکترهای غیرزبانی و تسلیت و غیرتسلیت بودن جملات ۰/۰۰۶ است.

از حیث وجود عناصر زبان های محلی، از تعداد ۴ نمونه جملات تسلیت، ۱۰۰ درصد آنها فاقد عناصر زبان محلی است. از جملات غیرتسلیت، ۰/۵ درصد (۹ نمونه) دارای عناصر زبان محلی و ۹۹/۵ درصد (۱۷۸۲ نمونه) فاقد عناصر زبان محلی است. با توجه به مقدار کای اسکوئر و سطح معناداری آن می توان نتیجه گرفت که از نظر استفاده از عناصر زبان محلی، تفاوت معناداری بین جملات تسلیت و غیرتسلیت وجود ندارد. میزان پیوستگی بین وجود عناصر زبان محلی و تسلیت و غیرتسلیت بودن جملات ۰/۰۰۳ است.

جدول ۱۱. جدول توزیع فراوانی مطلق و درصدی بین متغیرهای پژوهش و پیامک های عاشقانه

متغیرها	فاکتورهای مورد بررسی	بله		خیر		مقدار کای اسکوئر	سطح معناداری	ضریب توافق
		تعداد	درصد	تعداد	درصد			
سبک نگارش	نثر نظم	۴۴۳	۶۴/۹	۱۰۰۷	۹۰/۶	۱۷۹/۹۵	۰/۰۰۰	۰/۳
		۲۴۰	۳۵/۱	۱۰۵	۹/۴			
هم خوانی دستوری	مطابقت دارد تا اندازه ای مطابقت دارد اصلاً مطابقت ندارد	۶۳۰	۹۲/۲	۱۰۴۹	۹۴/۳	۳/۲۷	۰/۱۹۵	۰/۰۴
		۵۲	۷/۶	۶۱	۵/۵			
		۱	۰/۱	۲	۰/۲			
هم خوانی معنایی	مطابقت دارد تا اندازه ای مطابقت دارد اصلاً مطابقت ندارد	۳۱۵	۴۶/۱	۲۲۶	۲۰/۳	۱۳۴/۱	۰/۰۰۰	۰/۲۶
		۳۶۵	۵۳/۴	۸۷۵	۷۸/۷			
		۳	۰/۴	۱۱	۱			
استفاده از کاراکترهای غیرزبانی	دارد ندارد	۵	۰/۷	۲۸	۲/۵	۷/۴۸	۰/۰۰۴	۰/۰۶
		۶۷۸	۹۹/۳	۱۰۸۴	۹۷/۵			
وجود عناصر زبان محلی	دارد ندارد	۵	۰/۷	۴	۰/۴	۱/۱۸	۰/۲۲۷	۰/۰۳
		۶۷۸	۹۹/۳	۱۱۰۸	۹۹/۶			

بر مبنای آماره های جدول ۱۱، از نظر سبک نگارش، ۶۴/۹ درصد پیامک های عاشقانه (۴۴۳ نمونه) به صورت نثر و ۳۵/۱ درصد (۲۴۰ نمونه) به صورت نظم است. در جملاتی که عاشقانه نیست، ۹۰/۶ درصد (۱۰۰۷ نمونه) به نثر و ۴/۹ درصد (۱۰۵ نمونه) به نظم است. با توجه به

مقدار کای اسکوتر و سطح معناداری آن باید گفت که از نظر سبک نگارش، تفاوت معناداری بین جملات عاشقانه و غیرعاشقانه وجود دارد. میزان پیوستگی بین سبک نگارش و عاشقانه یا غیرعاشقانه بودن جملات $0/3$ است.

از حیث هم‌خوانی دستوری، $92/2$ درصد جملات عاشقانه (نمونه ۶۳۰) با زبان معیار مطابقت دارد، $7/6$ درصد (۵۲ نمونه) تا اندازه‌ای مطابقت دارد و $0/1$ درصد (۱ نمونه) اصلاً با زبان معیار مطابقت ندارد. درحالی‌که $94/3$ درصد جملات غیرعاشقانه (نمونه ۱۰۴۹) با زبان معیار مطابقت دارد، $5/5$ درصد (۶۱ نمونه) تا اندازه‌ای مطابقت دارد و $0/2$ درصد (۲ نمونه) اصلاً مطابقت ندارد. با توجه به مقدار کای اسکوتر و سطح معناداری آن می‌توان نتیجه گرفت که از نظر هم‌خوانی دستوری، تفاوت معناداری در بین جملات عاشقانه و غیرعاشقانه وجود ندارد. میزان پیوستگی بین هم‌خوانی دستوری و عاشقانه یا غیرعاشقانه بودن جملات $0/04$ است.

از نظر هم‌خوانی معنایی، $46/1$ درصد جملات عاشقانه (نمونه ۳۱۵) با زبان معیار مطابقت دارد، $53/4$ درصد (۳۶۵ نمونه) تا اندازه‌ای مطابقت دارد و $0/4$ درصد (۳ نمونه) اصلاً با زبان معیار مطابقت ندارد. درحالی‌که $20/3$ درصد جملات غیرعاشقانه (نمونه ۲۲۶) با زبان معیار مطابقت دارد، $78/7$ درصد (۸۷۵ نمونه) تا اندازه‌ای مطابقت دارد و 1 درصد (۱۱ نمونه) اصلاً مطابقت ندارد. با توجه به مقدار کای اسکوتر و سطح معناداری آن می‌توان نتیجه گرفت که از نظر هم‌خوانی معنایی، تفاوت معناداری بین جملات عاشقانه و غیرعاشقانه وجود دارد. میزان پیوستگی بین هم‌خوانی دستوری و عاشقانه یا غیرعاشقانه بودن جملات $0/26$ است.

از نظر استفاده از کاراکترهای غیرزبانی، $0/7$ درصد جملات عاشقانه (نمونه ۵) کاراکترهای غیرزبانی دارد و در $99/3$ درصد جملات (۶۷۸ نمونه) از کاراکتر غیرزبانی استفاده نشده است. درحالی‌که در $2/5$ درصد جملات غیرعاشقانه (نمونه ۲۸) از کاراکتر غیرزبانی استفاده شده و در $97/5$ درصد (۱۰۸۴ نمونه) استفاده نشده است. با توجه به مقدار کای اسکوتر و سطح معناداری آن می‌توان نتیجه گرفت که از نظر استفاده از کاراکترهای غیرزبانی، تفاوت معناداری در بین جملات عاشقانه و غیرعاشقانه وجود دارد. میزان پیوستگی بین میزان استفاده از کاراکترهای غیرزبانی و عاشقانه یا غیرعاشقانه بودن جملات $0/06$ است.

از نظر وجود عناصر زبان محلی، در $0/7$ درصد جملات عاشقانه (۵ نمونه)، از عناصر زبان محلی استفاده شده و $99/3$ درصد (۶۷۸ نمونه) فاقد عناصر زبان محلی است. $0/4$ درصد جملات غیرعاشقانه (۴ نمونه) دارای عناصر زبان محلی و $99/6$ درصد (۱۱۰۸ نمونه) فاقد

عناصر زبان محلی است. با توجه به مقدار کای اسکوتر و سطح معناداری آن می توان نتیجه گرفت که از نظر استفاده از عناصر زبان محلی، تفاوت معناداری در بین جملات عاشقانه و غیرعاشقانه وجود ندارد. میزان پیوستگی بین وجود عناصر زبان محلی و عاشقانه و غیرعاشقانه بودن جملات ۰/۰۳ است.

جدول ۱۲. جدول توزیع فراوانی مطلق و درصدی بین متغیرهای پژوهش و پیامک های جوک

ضریب توافق	سطح معناداری	مقدار کای اسکوتر	خیر		بله		فاکتورهای مورد بررسی	متغیرها
			درصد	تعداد	درصد	تعداد		
۰/۲۴	۰/۰۰۰	۱۱۳/۴۶	۷۵/۵	۱۰۵۹	۹۹/۵	۳۹۱	نثر نظم	سبک نگارش
۰/۱۱	۰/۰۰۰	۲۲/۴۶	۹۲/۱	۱۲۹۱	۹۸/۷	۳۸۸	مطابقت دارد تا اندازه های مطابقت دارد اصلاً مطابقت ندارد	هم خوانی دستوری
۰/۳۱	۰/۰۰۰	۱۸۶/۳۱	۳۷/۸	۵۳۰	۲/۸	۱۱	مطابقت دارد تا اندازه های مطابقت دارد اصلاً مطابقت ندارد	هم خوانی معنایی
۰/۰۷	۰/۰۰۰	۹/۴۲	۲/۴	۳۳	۰	۰	دارد ندارد	استفاده از کاراکترهای غیرزبانی
۰/۰۴	۰/۱۰۸	۲/۵۴	۰/۶	۹	۰	۰	دارد ندارد	وجود عناصر زبان محلی

براساس آماره های جدول ۱۲، از نظر سبک نگارش پیامک های جوک، ۹۹/۵ درصد پیامک ها (۳۹۱ نمونه) به نثر و ۰/۵ درصد (۲ نمونه) به نظم است. در جمالتی که به صورت جوک نیست، ۷۵/۵ درصد (۱۰۵۹ نمونه) نثر و ۲۴/۵ درصد (۳۴۳ نمونه) نظم است. با توجه به مقدار کای اسکوتر و سطح معناداری آن می توان گفت که از نظر سبک نگارش، تفاوت معناداری در بین جملات جوک و غیرجوک وجود دارد. میزان پیوستگی بین سبک نگارش و جوک یا غیرجوک بودن جملات ۰/۲۴ است.

از نظر هم‌خوانی دستوری، ۹۸/۷ درصد جملات جوک (۳۸۸ نمونه) با زبان معیار مطابقت دارد و ۱/۳ درصد (۵ نمونه) تا اندازه‌ای مطابقت دارد. در حالی که ۹۲/۱ درصد جملات غیر جوک (۱۲۹۱ نمونه) با زبان معیار مطابقت دارد، ۷/۷ درصد (۱۰۸ نمونه) تا اندازه‌ای مطابقت دارد و ۰/۲ درصد (۳ نمونه) اصلاً مطابقت ندارد. با توجه به مقدار کای اسکوئر و سطح معناداری آن می‌توان نتیجه گرفت که از نظر هم‌خوانی دستوری، تفاوت معناداری بین جملات جوک و غیر جوک وجود دارد. میزان پیوستگی بین هم‌خوانی دستوری و جوک یا غیر جوک بودن جملات ۰/۱۱ است.

از نظر هم‌خوانی معنایی، ۲/۸ درصد جملات جوک (۱۱ نمونه) با زبان معیار مطابقت دارد و ۹۷/۲ درصد (۳۸۲ نمونه) تا اندازه‌ای مطابقت دارد. در حالی که ۳۷/۸ درصد جملات غیر جوک (۵۳۰ نمونه) با زبان معیار مطابقت دارد، ۶۱/۲ درصد (۸۵۸ نمونه) تا اندازه‌ای مطابقت دارد و ۱ درصد (۱۴ نمونه) اصلاً مطابقت ندارد. با توجه به مقدار کای اسکوئر و سطح معناداری آن می‌توان نتیجه گرفت که از نظر هم‌خوانی معنایی، تفاوت معناداری در بین جملات جوک و غیر جوک وجود دارد. میزان پیوستگی بین هم‌خوانی دستوری و جوک یا غیر جوک بودن جملات ۰/۳۱ است.

از نظر استفاده از کاراکترهای غیر زبانی، همه جملات جوک، که ۳۹۳ نمونه است، فاقد کاراکترهای غیر زبانی است. در حالی که در ۲/۴ درصد جملات غیر جوک (۳۳ نمونه) از کاراکتر غیر زبانی استفاده شده است و در ۹۷/۶ درصد جملات (۱۳۶۹ نمونه) استفاده نشده است. با توجه به مقدار کای اسکوئر و سطح معناداری آن می‌توان نتیجه گرفت که از نظر استفاده از کاراکترهای غیر زبانی، تفاوت معناداری در بین جملات جوک و غیر جوک وجود دارد. میزان پیوستگی بین میزان استفاده از کاراکترهای غیر زبانی و جوک و غیر جوک بودن جملات ۰/۰۷ است.

از نظر وجود عناصر زبان‌های محلی نیز همه جملات جوک، که ۳۹۳ نمونه است، فاقد عناصر زبان محلی است. ۰/۶ درصد جملات غیر جوک (۹ نمونه) دارای عناصر زبان محلی و ۹۹/۴ درصد (۱۳۹۳ نمونه) فاقد عناصر زبان محلی است. با توجه به مقدار کای اسکوئر و سطح معناداری آن می‌توان نتیجه گرفت که از نظر استفاده از عناصر زبان محلی، تفاوت معناداری در بین جملات جوک و غیر جوک وجود ندارد. میزان پیوستگی بین وجود عناصر زبان محلی و جوک و غیر جوک بودن جملات ۰/۰۴ است.

جدول ۱۳. جدول توزیع فراوانی مطلق و درصدی بین متغیرهای پژوهش و پیامک‌های طنز

متغیرها	فاکتورهای مورد بررسی	بله		خیر		مقدار کای اسکوئر	سطح معناداری	ضریب توافق
		تعداد	درصد	تعداد	درصد			
سبک نگارش	نثر نظم	۷۹۸	۹۶	۶۵۲	۶۷/۶	۲۳۱/۷۴	۰/۰۰۰	۰/۳۴
		۳۳	۴	۳۱۲	۳۲/۴			
هم‌خوانی دستوری	مطابقت دارد تا اندازه‌ای مطابقت دارد اصلاً مطابقت ندارد	۷۸۴	۹۴/۳	۸۹۵	۹۲/۸	۲/۵۱	۰/۲۸۵	۰/۰۴
		۴۵	۵/۴	۶۸	۷/۱			
هم‌خوانی معنایی	مطابقت دارد تا اندازه‌ای مطابقت دارد اصلاً مطابقت ندارد	۷۷۴	۹۳/۱	۴۶۶	۵۱/۲	۴۴۰/۹۷	۰/۰۰۰	۰/۴۴
		۱۰	۱/۲	۴	۴/۳			
استفاده از کاراکترهای غیرزبانی	دارد ندارد	۲۹	۳/۵	۴	۰/۴	۲۳/۳۸	۰/۰۰۰	۰/۱۱
		۸۰۲	۹۶/۵	۹۶۰	۹۹/۶			
وجود عناصر زبان محلی	دارد ندارد	۴	۰/۵	۵	۰/۵	۰/۰۱	۰/۵۹۱	۰/۰۰۳
		۸۲۷	۹۹/۵	۹۵۹	۹۹/۵			

بر اساس آماره‌های جدول ۱۳، از نظر سبک نگارش، ۹۶ درصد پیامک‌های طنز (۷۹۸ نمونه) به نثر و ۴ درصد (۳۳ نمونه) به نظم است. در جملات غیرطنز نیز ۶۷/۶ درصد (۶۵۲ نمونه) به نثر و ۳۲/۴ درصد (۳۱۲ نمونه) به نظم است. با توجه به مقدار کای اسکوئر و سطح معناداری آن می‌توان گفت که از نظر سبک نگارش، تفاوت معناداری در بین جملات طنز و غیرطنز وجود دارد. میزان پیوستگی بین سبک نگارش و طنز یا غیرطنز بودن جملات ۰/۳۴ است.

از نظر هم‌خوانی دستوری، ۹۴/۳ درصد جملات طنز (۷۸۴ نمونه) با زبان معیار مطابقت دارد، ۵/۴ درصد (۴۵ نمونه) تا اندازه‌ای مطابقت دارد و ۰/۲ درصد (۲ نمونه) اصلاً با زبان معیار مطابقت ندارد. درحالی‌که ۹۲/۸ درصد جملات غیرطنز (۸۹۵ نمونه) با زبان معیار مطابقت دارد، ۷/۱ درصد (۶۸ نمونه) تا اندازه‌ای مطابقت دارد و ۰/۱ درصد (۱ نمونه) اصلاً مطابقت ندارد. با توجه به مقدار کای اسکوئر و سطح معناداری آن می‌توان نتیجه گرفت که از نظر هم‌خوانی دستوری، تفاوت معناداری در بین جملات طنز و غیرطنز وجود ندارد. میزان پیوستگی بین هم‌خوانی دستوری و طنز یا غیرطنز بودن جملات ۰/۰۴ است.

از نظر هم‌خوانی معنایی، ۵/۷ درصد جملات طنز (۴۷ نمونه) با زبان معیار مطابقت دارد، ۹۳/۱ درصد (۷۷۴ نمونه) تا اندازه‌ای مطابقت دارد و ۱/۲ درصد (۱۰ نمونه) اصلاً با زبان معیار مطابقت ندارد. در حالی که ۵۱/۲ درصد جملات غیرطنز (۴۹۴ نمونه) با زبان معیار مطابقت دارد، ۴۸/۳ درصد (۴۶۶ نمونه) تا اندازه‌ای مطابقت دارد و ۰/۴ درصد (۴ نمونه) اصلاً مطابقت ندارد. با توجه به مقدار کای‌اسکوئر و سطح معناداری آن می‌توان نتیجه گرفت که از نظر هم‌خوانی معنایی، تفاوت معناداری در بین جملات طنز و غیرطنز وجود دارد. میزان پیوستگی بین هم‌خوانی دستوری و طنز یا غیرطنز بودن ۰/۴۴ است.

از نظر استفاده از کاراکترهای غیرزبانی، ۳/۵ درصد جملات طنز (۲۹ نمونه) دارای کاراکترهای غیرزبانی و در ۹۶/۵ درصد (۸۰۲ نمونه) از کاراکتر غیرزبانی استفاده نشده است. در حالی که در ۰/۴ درصد جملات غیرطنز (۴ نمونه) از کاراکتر غیرزبانی استفاده شده و در ۹۹/۶ درصد (۹۶۰ نمونه) استفاده نشده است. با توجه به مقدار کای‌اسکوئر و سطح معناداری آن می‌توان نتیجه گرفت که از نظر استفاده از کاراکترهای غیرزبانی، تفاوت معناداری در بین جملات طنز و غیرطنز وجود دارد. میزان پیوستگی بین میزان استفاده از کاراکترهای غیرزبانی و طنز و غیرطنز بودن جملات ۰/۱۱ است.

از نظر وجود عناصر زبان‌های محلی، در ۰/۵ درصد (۴ نمونه) جملات طنز از عناصر زبان محلی استفاده شده و ۹۹/۵ درصد (۸۲۷ نمونه) فاقد عناصر زبان محلی است. ۰/۵ درصد جملات غیرطنز (۵ نمونه) دارای عناصر زبان محلی و ۹۹/۵ درصد (۹۵۹ نمونه) فاقد عناصر زبان محلی است. با توجه به مقدار کای‌اسکوئر و سطح معناداری آن می‌توان نتیجه گرفت که از نظر استفاده از عناصر زبان محلی، تفاوت معناداری بین جملات طنز و غیرطنز وجود ندارد. میزان پیوستگی بین وجود عناصر زبان محلی و طنز و غیرطنز بودن جملات ۰/۰۰۳ است.

نتیجه‌گیری

نتیجه‌نخست اینکه در بررسی میزان هم‌خوانی زبان پیام کوتاه با زبان فارسی معیار، تفاوت‌های سبکی کاملاً آشکار است. جوامع گوناگون، بسته به تنوع تمایلات، سلیقه‌ها و باورهای گروه‌ها، رفته‌رفته همگنی خود را از دست می‌دهند و گونه‌هایی تا حدی متفاوت با زبان معیار آن جامعه به وجود می‌آید. با توجه به یافته‌های پژوهش، می‌توان چنین برداشت کرد که جوانان به دلیل پدیده گسست نسلی در جامعه امروز ایران، در عرصه‌های مختلف، از جمله ارتباط زبانی،

تمایل دارند از گونه زبانی متفاوتی استفاده کنند. به باور سمایی (۱۳۸۲): «زبان جوانان در اصل، یک زبان مستقل نیست و یکی از شکل‌ها و گونه‌های هر زبان معیار است. زبان جوانان عمدتاً، در حوزه واژگان و تا حدی اصطلاحات و عبارت‌های فعلی، ابداع و زائده هر زبان می‌شود. بخشی از این واژه‌ها به سبب کثرت استعمال به زبان مردم کوچه و بازار راه پیدا می‌کند و جزئی از زبان معیار می‌شود».

در این میان، ابزارهای جدید ارتباطی، مانند تلفن همراه، بستری را فراهم می‌کند که نسل جوان نشانه‌های زبانی تغییر یافته‌ای نسبت به زبان معیار را در پیام‌های خود به کار گیرند. مدرسی (۱۳۶۸: ۶) معتقد است: «زبان معیار» زبان محدودی است و این محدودیت در قیاس با زبان زنده جاری در ذهن مردم کاملاً آشکار است. زبان معیار ممکن است درست و خوانا و مفهوم باشد و از طریق آن بتوان به نقل خبر و گزارش و حتی نگارش مقاله و پژوهش پرداخت، اما سطحی و فاقد معانی مجازی و کنایی است، یا به عبارت دیگر، «خنثی» و بی‌طرف و غیرخلاق است و ارزش زیبایی‌شناختی ندارد».

بنابراین ارسال کنندگان پیام کوتاه، که در بیشتر اوقات مایلند احساس خود را نیز منتقل کنند، از گونه معیار عدول می‌کنند.

نگاهی کوتاه به پیام‌های رد و بدل شده و رایج در تلفن‌های همراه در ایران، به خوبی نشان می‌دهد که کارکردهای ثانویه و اهداف پنهان در استفاده از آن، جایگزین اهداف اولیه و اصلی شده است، هدفی که همانا اطلاع‌رسانی صرف است و از این نظر، به تولید گفتمانی جدید با ویژگی‌های خاص منجر شده است (نادری، ۱۳۸۶). همچنان‌که نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد، پیامک‌ها بیشتر از اینکه حاصل «پیام»‌های اطلاع‌رسانی یا اطلاع‌یابی باشند - یعنی آن چیزی که در وهله اول از وسیله‌ای ارتباطی مثل تلفن همراه انتظار می‌رود - حاصل پیام‌های طنز، جوک و عبارات احساسی است. به عبارت بهتر، «سخن دل» هستند تا «تراوشات ذهن». این یافته مؤید این سخن عاملی (۱۳۸۷: ۳۴ و ۳۵) است که بخش مهمی از ارتباط‌های برقرار شده به وسیله تلفن همراه نیز به ارتباطات دوستانه و عاطفی اختصاص دارد. دوستی در فضای ارتباط حضوری، محدودیت‌هایی دارد که در فضای ارتباطی حاضر با غایب، به «ظرفیت‌های تقویت کننده ارتباطی» تبدیل می‌شود. از طرفی، در پیام‌های غیرحضوری، از سازوکارهای «جبران ارتباطی» نیز استفاده می‌شود، یعنی ناگفته‌ها از طریق ارسال پیام‌ها و دل‌نوشته‌ها جبران می‌شود.

نتیجه دوم اینکه مقایسه پیامک‌های فارسی و پیامک‌های نمونه استفاده شده در جوامع دیگر و به ویژه در جوامع انگلیسی زبان نشان دهنده این است که هنوز در زبان فارسی، گونه خاصی با نام گونه پیام کوتاه شکل نگرفته است. میانگین ۷/۸ جمله در هر پیامک (۱۷۹۵ پیامک مطالعه شده، شامل ۱۴۰۲۸ جمله بود) و میانگین ۲۶/۵ واژه در هر پیامک (۱۷۹۵ پیامک مطالعه شده شامل ۴۷۴۴۶ واژه بود) میانگین‌های مناسبی برای دلالت بر اصطلاح «پیامک» نیست. در حالی که در زبان انگلیسی، استفاده از صورت‌های کوتاه شده واژگان در ساخت پیامک کاملاً جا افتاده است؛ مانند نمونه‌های زیر (Text Dictionary, SMS Language, Text Speak: 2008):

activ8	Activate
atb	all the best
atm	at the moment
b4	before
bf	boyfriend
cu	see you
f2f	face to face
hand	have a nice day
jam	just a minute
mob	mobile
o4u	only for you
sum l	someone
u	you
w/o	without
wk	week
yr	your

مروری بر نمونه‌های بالا روشن می‌کند که کاربران تلفن همراه در زبان انگلیسی با استفاده از شیوه‌های گوناگون مخفف‌سازی، سرواژه‌سازی، استفاده از نشانه غیرزبانی (اعداد) و ... به کوتاه‌سازی واژه‌ها، عبارات و حتی جملات زبان معیار دست یازیده‌اند. شاید بتوان گفت که انتخاب معادل «پیامک» از میان معادل‌های پیشنهادی دیگر همچون از سوی فرهنگستان زبان و ادب فارسی نیز ناظر بر این امر بوده است.

کوتاه‌نویسی امروزه همراه با رشد فناوری‌های نوین و افزایش سرعت در عرصه‌های

مختلف حیات بشری امری ضروری به نظر می‌رسد، چرا که کوچکی صفحه کلید تلفن همراه رایانه‌ای مانع از آن می‌شود که کاربران به سادگی زمانی که پشت رایانه خانگی خود می‌نشینند، حروف چینی کنند. نمایشگر کوچک نیز کاربر را محدود و استفاده از امکانات متعدد تلفن همراه رایانه‌ای را با کندی همراه می‌کند و در ضمن، لذت استفاده را نیز کاهش می‌دهد. کاری که در نمونه کاربرد سامانه‌های رایانه‌ای در زندگی بشر انجام شده، مبتنی بر تلاش جلدی به این سمت بوده است که افراد در ارتباط با سامانه‌های رایانه‌ای کمترین تلاش را برای نزدیک کردن خود به زبان آن صرف کنند (عاملی، ۱۳۸۷: ۹۰). زبان به عنوان نهادی اجتماعی، از سویی، برای ایفای نقش ارتباطی خود به ثبات نیاز دارد و از سوی دیگر، به موازات دگرگونی‌هایی که در هر جامعه پدید می‌آید، ناگزیر دچار تغییر می‌شود و خود را با نیازهای زمان منطبق می‌سازد. اگر زبان از ثباتی نسبی برخوردار نباشد، نمی‌تواند نقش ارتباطی خود را به نحو مطلوبی به انجام رساند و اگر تحول نیابد و برای برآوردن نیازهای ارتباطی جامعه دگرگون نشود، به ابزاری ناقص تبدیل می‌گردد که پاسخ‌گوی نیازهای روز گویندگان خود نخواهد بود (مدرسی، ۱۳۳۸: ۶).

البته باید از هر گونه افراط و تفریط در این زمینه دوری کرد. چنانچه مک کریندل (۲۰۰۸) جامعه‌شناس استرالیایی، در مقاله خود، که حاصل پژوهش روی نام‌گذاری نوزادان است، از اثرات سوء زبان پیامک بر حفظ نشدن صورت استاندارد اسامی سخن می‌گوید. به گفته این محقق Tahlia و Amelia به ۸ صورت، Aidan به ۹ صورت و Jayden به ۱۲ صورت به کار رفته است و Lanchlan به ۵ صورت، Lochlin، Lochlen، Lochlian، Lauchlan ثبت شده است.

در پژوهشی دیگر (۲۰۰۷)، که برای سنجش توانش خواندن و نوشتن نوجوانان در ایرلند و بر روی ۳۷۰۰۰ دانش‌آموز انجام گرفته است، مشخص شد که آزمودنی‌ها در مهارت‌های هجی کردن و نوشتن به شدت ضعیف هستند. البته لازم است درباره اثرات مثبت و منفی پیامک‌نویسی در توانش زبانی ایرانیان و به ویژه نوجوانان پژوهش‌های جداگانه‌ای انجام گیرد.

نتیجه سوم اینکه در خصوص خط نمونه استفاده کاربران تلفن همراه می‌توان چنین گفت که فقدان امکانات فنی در سال‌های اولیه رواج پیام کوتاه در ایران، باعث شد که بسیاری از کاربران، با وجود عشق و علاقه فراوان به خط و فرهنگ ملی، از سر ناچاری به الفبای انگلیسی رو آورند و در میلیون‌ها پیام کوتاهی که روزانه ارسال می‌کردند، از خط بیگانه استفاده کنند. به نظر می‌رسد مشکلات نرم‌افزاری در فرستادن پیام به فارسی و گران‌تر بودن تعرفه خط فارسی

در این زمینه بی‌تأثیر نبوده است. البته پژوهش موجود نشان می‌دهد که پس از گذشت فقط دو سال از پژوهش جباری (۱۳۸۵) و بر خلاف یافته‌های وی، که کاربرد فینگلیش را بیش از خط فارسی دانسته بود، در حال حاضر، تمایل عمومی بر نگارش اکثریت پیامک‌ها به خط فارسی است، ولی هنوز هم پیامک‌های زیادی به «خط فینگلیش» ارسال می‌شوند. با این حال، باید گفت که اگر فناوری‌های جدید در ابتدای کار همواره سکون و آرامش موجود را به هم می‌زنند و به دوره‌ای از انطباق نیاز دارند، با این حال، مشکلات زبان کنونی و ادبیات رایج فقط در ارتباطات سیار خلاصه نمی‌شود. در مقایسه این نکته که در فضای رایانه‌ای نیز به تدریج، زبان فارسی جایگاه خود را در سیستم‌های متفاوت باز کرد و هم اکنون استفاده عمومی از آن وجود دارد، روی هم رفته می‌توان گفت که فناوری‌های جدید حکم نوعی ابزار و ظرف را دارد که دربرگیرنده ظرفیت‌های موجود هستند و لازم است که برنامه‌ریزان زبان، زبان‌شناسان و مهندسان ارتباطات زمینه‌های لازم را برای هماهنگی آنان با فرهنگ بومی و زبان ملی فراهم کنند.

منابع

- اصغری، ز (۱۳۸۴) *انتقال پیام در متون ادبی و متون معیار: یک بررسی مقابله‌ای*، پایان نامه کارشناسی ارشد زبان‌شناسی همگانی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تهران.
- اکرامی، م (۱۳۸۶) *مردم‌شناسی ارتباطات خودمانی*، مشهد: ایوار.
- اکرمیان، ع (۱۳۸۲) *هنجارگریزی نحوی در گونه گفتاری زبان ورزش*، پایان نامه کارشناسی ارشد زبان‌شناسی همگانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- حسینی ابریشمی، م (۱۳۷۰) *تغییر گونه سبکی زبان در موقعیت‌های مختلف اجتماعی*، پایان نامه کارشناسی ارشد زبان‌شناسی همگانی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد.
- خامه‌سیفی، خ (۱۳۸۱) *بررسی ویژگی‌های آوایی و ساخت‌واژی و دگرگونی‌های معنایی گفتار عادی جوانان دبیرستانی تهران*، پایان نامه کارشناسی ارشد زبان‌شناسی همگانی، دانشگاه فردوسی مشهد.
- رضایی، و (۱۳۸۳) «*زبان معیار چیست و چه ویژگی‌هایی دارد؟*»، نامه فرهنگستان، سال ششم، شماره ۳ (پیاپی ۲۳)، ص ۲۰.
- زاهدی اصل، س (۱۳۸۳) *مقایسه کلامی گفتار و نوشتار زبان فارسی*، پایان نامه کارشناسی ارشد زبان‌شناسی همگانی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- سارلی، ن (۱۳۸۷) *زبان فارسی معیار*، تهران: هرمس.
- سمائی، س (۱۳۸۲) *فرهنگ لغات زبان مخفی*، تهران: مرکز.
- شاه‌ناصری، ش (۱۳۸۱) *بررسی هنجارهای واژگانی در تعاملات کلامی دختران نوجوان*، پایان نامه کارشناسی ارشد زبان‌شناسی همگانی، دانشگاه علامه طباطبایی.
- شایسته پیران، ف (۱۳۷۴) *نگاهی به سخن‌کاوی و تحلیل مکالمه همراه با تحلیل مکالمات تلفنی*، کارشناسی ارشد زبان‌شناسی همگانی، دانشگاه تهران.
- صادقی، ع (۱۳۶۲) «*زبان معیار*»، برگزیده مقاله‌های نشر دانش درباره زبان فارسی، تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- _____ (۱۳۶۷) «*زبان علمی فارسی و پیشنهادهایی در راه اصلاح آن*»، *مجله زبان‌شناسی*، سال پنجم، شماره اول، ص ۶۱.
- فولادی، پ (۱۳۸۲) *تعیین برخی تفاوت‌های آوایی، صرفی و نحوی گونه نوشتاری، گونه گفتاری در زبان فارسی*، پایانی نامه کارشناسی ارشد آموزش زبان فارسی، دانشگاه علامه طباطبایی.
- محسنیان راد، م (۱۳۷۸) *ارتباط‌شناسی*، چ سوم، تهران: سروش.
- مستعلی، پ (۱۳۸۰) *بررسی زبان‌شناختی گونه فارسی جاهلی تهران*، کارشناسی ارشد زبان‌شناسی همگانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- مدرسی، ی (۱۳۶۸) *درآمدی بر جامعه‌شناسی زبان*، چ اول، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- میرزابابایی، م (۱۳۸۳) *توصیف گونه زبانی اتاق‌های گفتگو در اینترنت*، پایان نامه کارشناسی ارشد زبان‌شناسی همگانی، دانشگاه علامه طباطبایی.

ناصر، م (۱۳۸۶) چکیده پایان‌نامه‌های حوزه زبان و زبان‌شناسی، تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.
- نادری، ا (۱۳۸۶) «گفت‌و‌مان اس/ام/اس در جامعه امروز ایران»، قابل دسترسی در:

<http://www.fakouhi.com/node/1887>

Standard language (2008) *Britannica Encyclopedia*, available at: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/562963/standard-language>.

Standard language (2008) *The Encyclopedia of Language and Linguistics*, available at: <http://www.encyclopedia.com/doc/1O29STANDARDLANGUAGE.html>

Cheshire, Jenny & Dieter, S. (1997) *Taming the Vernacular: From Dialect to Written Standard Language*, London: Longman.

Crowley, T. (2003) *Standard English and the Politics of Language*, Second Edition, London: Palgrave Macmillan.

Text Dictionary, SMS Language, Text Speak (2008) available at: <http://www.sms-text-guide.com/text-speak-z.html> .

McCrindle, M. (2008) *SMS Language Sparks off Unusually Spelt Baby Names Trend!*, available at: <http://www.thaindian.com/newsportal/world-news/sms-language-sparks-off-unusually-spelt-baby>

SMS-mad Irish Youth Loosing Ability to Spell (2007), available at: http://www.ioitechnology.co.za/article_page.php?iSectionId2884&iArticleId3801321/.

